

7
I. N. 7.
SPECIMEN ACADEMICUM
**EXISTENTIAM
DIVINÆ
REVELATIONIS
ARGUMENTIS,**

CUM
PHILOSOPHICIS TUM HISTORICO
PHILOLOGICIS,

BREVITER PROBATA SISTENS.

Cujus partem priorem,

Consensu Ampliff. Facult. Philosoph. Aboënsis,

Sub PRÆSIDIO,

MAXIME REVERENDI atque CELEBERRIMI VIRI

D:NI **I S A A C I
R O S S,**

S. S. L. L. PROFESS. REG. & ORD.

Et FAC. PHIL. H. T. DECANI.

Publico Eruditorum examini modeste submittere constituit.

JOHANNES FRID. WITTSTOCK, Joh. Fil.

WIBURGENSIS,

DIE XXXI. OCTOBR. MDCCLIX.

L. H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & TYPOGR. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL,

S:æ R:æ M:tis
MAGNÆ FIDEI VIRO
Reverendissimo Patri ac Domino,
**D^N. JOHANNI
NYLANDRO,**
S. S. Theologiæ DOCTORI
CELEBERRIMO,
Dioceseos Borgoënsis EPISCOPO
EMINENTISSIMO,
Scholarumque per diocesiin EPHORO
GRAVISSIMO,
MÆCENATI MAXIMO.

Magnis ingeniis hoc proprium esse solet,
ut obsequiis delectentur, & clientum
suorum

suorum munera, non tam rerum pretio,
quam offerentium pietate & candore metian-
tur. Quamvis igitur probe mihi sim conscius,
quam exiguum sit hoc exercitium Academi-
cum & quam pingui Minerua illud elabo-
ratum, nullus tamen dubitavi submissa,
qua par est, veneratione TIBI Reverendis-
sime Præsul idem offerre; celsa enim TUA
indoles promittit, TE hoc munusculum
prolixo, quo gnavos litterarum cultores
amplecteris favore, fore excepturum. Ut
enim TUA Reverendissime Episcope in me
beneficia numero plurima, pondere gravis-
sima, cernuus veneror; ita æris mei partem
levatam duxi, si publice profiterer, quam
multa TIBI debeam, quæ certe tanta sunt
ut si vel præcipua gratiæ TUÆ documen-
ta persequi anniterer, tempus me loquen-
tem deficeret. Nihil igitur prius, nihil
mihi antiquius erit, quam calida ad supre-
mum Numen fundere suspiria, velit TE
Reverendissime Præsul in seros senectutis
annos sospitem ac incolumem servare, in
Patræ

Patriæ, Ecclesiæ, Republicæ litterariæ, Familiae & Clientum, quotquot TUI sumus, decus, gaudium & solatium exoptatissimum. Sic ex intimis cordis penetralibus vovet, &, dum vivit, vovebit.

REVERENDISSIMIS NOMINIS TUI

Cliens devotissimus

JOHANNES FRID. WITTSTOCK.

VIRO Maxime Reverendo atque Amplissimo,

**D_{N.} GABRIELI
FORTELIO,**

**S. S. Theologiæ DOCTORI & Diœceseos Borgoën-
fis ARCHI-PRÆPOSITO Meritissimo.**

MÆCENATI MAGNO.

Tot tantaque sunt beneficia, quæ, Maxime
Reverende Doctor, nullo non tempore in
me contulisti, ut, cum eadem vix mente com-
prehendere, nedum rite prædicare valeam, omni-
um certe, quos sol unquam adspexit, merito in-
gratissimus essem, si occasionem commode obla-
tam

tam sine devotæ pietatis testificatione e manibus
dimitterem. In tesseram igitur gratissimi animi
TIBI, Mæcenas Optime, chartaceum hocce mu-
nusculum offero, humillimus rogicans digneris se-
rena illud adspicere fronte atque animum offeren-
tis magis, quam oblatum munus intueri. TUIS
vero de me & mea fortuna eximiis curis quævis
fausta & felicia rependat omnium bonorum Arbi-
ter, Teque Mæcenas Optime Tuosque omnes so-
spites in longissimam annorum seriem conseruet,
quo Ecclesia & Patria de tanto fulcro, Scientiæ de
tanto decore, atque ipse de tam benigno Patrono,
perpetuo mihi gratulari possim. Hoc est quod ex
intimo pectore opto, idemque, erit voti, qui vi-
tæ meæ finis.

MAXIME REVERENDI NOMINIS TUI

humillimus cliens

JOHANNES FRID. WITTSTOCK.

VIRO Plurimum reverendo atque clarissimo,

**D^N. JOACHIMO
CLEVE,**

Civitatis Helsingforsiae Comministro vigilantissimo,
Vice Pastori dignissimo.

FRATRI CARISSIMO.

UT NomiNI TUO dilectissimo, Frater carissime, hanc inscriberem dissertatiunculam, voluit arctissimum, quod nos intercedit sanguinis vinculum, postulavit tenerrimus, quo TE prosequor, amor, imperarunt denique plurima inde a teneris in me collata beneficia. TIBI enim initia & rudimenta studiorum debeo, TUA mihi opera & consilia nunquam defuerunt, TU quoque propositi hujus & Auctor & suasor mihi fuisti. TIBI igitur & opusculum hoc & simul gratissimum animum do atque dedico. De cetero, quod in me, est gnauiter rependam, scilicet pro TUA Tuorumque felicitate & incolumitate diuturna calidissima nuncupare vota non intermittam.

CLARISSIMI NOMINIS TUI

Frater observantissimus
JOHANNES FRID. WITTSTOCK.

Enkies Probbsinnan
Edla och dygdförnäma Fru
**MARGARETA
ALOPÆA,**

Min Hulda Mor

Ser jag fåstär min upmärksamhet, på den obefristweliga ömhet, som J, min Hulda Mor, haft för mig alt ifrån mina späda år och det nära band, som är emellan barn och Föräldrar; så upweckes en innerlig fågnad, at den dagen omsider upgryt, på hwilken mig gifwes tilfälle, at offentligen aflägga en wördsam tacksågelse för Eder, min Hulda Mor, margfaldiga och ömsintaste bekymmer och hafde beswär. J hafwen genom försiktig upfostran implantat hos mig en san dygd och Guds frucktan. J hafwen dryga omkostnader för mig haft osparda, då J, Min Hulda Mor, tillåtit mig merendels biewista det almånna lärdoms säte härstädes. Ja J hafwen användt alt, hwad, som städt i Eder förnägo, at gjöra min lefnad säll och fortkomst lyckelig. Uptagen derföre, min Hulda Mor, dessa få af mig utarbetade blad om uppenbarelsens Gudomliga ursprung, dem jag Eder tilågnar, som en tolt af den wändeliga wördnad, kärlek och erkänsla, som mitt innersta upfyller. Wångden af Eder wålgjörningar, dem eftertankan ej nogsam kan fatta, mycket mindre pennan med listiga färgor affildra, befalla mig tyknad. Himmelen gjöre Eder dagar många och sälla samt låte Eder med hålsa och sundhet förnöda Eder annalkande höga ålder och ånteligen när J hunnit til målet, få förwandla Eder wanfeligas lefnad med en härlig oförwanfelighet, under hwilken önskan med Sonlig wördnad framhårdar

Min Hulda Mors

Ödmjuk lydigste Son
JOHANNES FRID, WITTSTOCK,

I. N. J.
PRÆFATIO.

Non dubito fore plerosque, Lector benevole, qui hoc genus scripturae superfluum judicent, cum de novo adscritam legent necessitatem & existentiam Revelationis, quam multi viri docti ante hac & accurratius & copiosius adstruxerunt, quam a nostra tenuitate expectari potest. Sed hi erunt fere, qui falso sibi persuaserunt a jucuntate academica nihil ad disputandum proponi debere, nisi quod plane novas contineat veritates, vel saltem novas dissentientium exceptiones novis rationum pondiribus diluat. Hi si diaicerint, quam vera sit ratio exercitiorum academicorum, non admirabuntur nos, primum ingenii specimen duros, tale eligisse argumentum, quale ratio virium videbatur postulare. Ingenue enim fatemur nobis non dum licuisse eam consequi dexteritatem, ut prestare possemus, quod non minus novitate, quam utilitate sese cujus lectori possit commendare. Nec tamen ideo prorsus inanem sumsisse videmur laborem, quod notas omnibus veritates notis plerumque rationibus inculcatum camus. Vere enim dixit seneca: nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis discitur. Tanta enim oscitantia laborant plerique nostrorum temporum homines, ut ne veritates quidem certissimas & planissimas in animum admittant, nisi toties earum repetantur demonstrationes, ut precipua rationum momenta semet vel inuitu insinuare possint. Proinde si non laudem, saltem excusationem nos impetraturos speramus, quod hic minus rarum exhibeamus specimen, quod ut tuo fiat favore, qua decet observantia, etiam atque etiam rogamus.

§. I.

Quoniam ratio brevitatis, non permittit prolixius evoluere principia, quibus ipsam tractationem necesse habemus superstruere, instar lemmatum adsumere liceat veritates quasdam generales de ente perfectissimo, quod Dei nomine veneramur. Saltem id nobis haud difficulter concessum iri putamus, si loco plenarum demonstrationum, quas eruditi passim adornarunt, allegare conemur veritates quasdam simplicissimas & communissimas, quarum omnes sunt capaces, qui vel rudimenta artium liberalium perceperunt, summa igitur confidentia statuimus existere Ens aliquod supremum omnibus gaudens perfectionibus, quæ sine repugnantia in uno subjecto concipi possunt adesse. Hæc veritas adeo est manifesta, ut ne micam quidem sanæ rationis retinuisse videantur, qui eam in dubium vocare audent. Quemadmodum enim in genere a præstantia operis ad præstantiam opificis recte concluditur, ita in specie ab admiranda mundi machina ad infinitam conditoris bonitatem, sapientiam & potentiam tuto argumentamur. Nec sine maxima stultitia cogitari potest tam stupendum artificium a se ipso existere potuisse. Qui hoc statueret eandem proderet mentis inopiam, ac si contendere velles hanc dissertationem esse a se ipsa litteris exaratam, typis expressam atque nunc a se vindicari & confirmari. Qui vero Deum cum mundo confundunt eandem produnt amentiam, ac si quis, nos ipsos & hanc opellam

opellam unum idem que esse statueret, quod, quam absurdum esset, nemo ignorat.

§. II.

EUm in finem a Deo Optimo maximo productos esse homines, ut decenti cultu divinam illustrent gloriam & ad summum felicitatis fastigium, cujus finita natura est capax, ascendere possint, sanus quisque ultro nobis largietur. Sin negas, tibi probandum incumbit, quod Deus neque voluerit, neque sciverit tales intendere fines, quod tantundem esset, ac si rotundis & disertis verbis diceres eum neque optimum, neque sapientissimum, neque potentissimum esse, verbo nullum existere Deum, cum ipsum nomen hæc omnia in volvat. Quemadmodum autem bonitatis est bonos intendere fines, ita sapientiæ competit idonea invenire media & potentia bonos fines idoneis mediis ipso actu obtinere. Hinc, qui optimus est, fines intendit optimos, qui sapientissimus, media excogitat verissima & aptissima, & qui potentissimus, omnia vincit impedimenta, quæ mediis applicandis & finibus obtinendis obtare possunt. Ex his itaque facile colligitur, Deum nihil reliqui fecisse ad hominem fini suo idoneum redendum. Si itaque talis jam esset conditio generis humani, qualis erat primi hominis, cum e manu creatrice exiret, certum esset, omnes homines non solum gloriam supremi Numinis rite promovere sed etiam participes esse veræ felicitatis.

§. III.

PRæterea summa Dei sanctitas, qua mala omnia non potest non perpetuo averfari, non tam postulat, quam efflagitat, ut credamus & sentiamus, Deum serio velle, ut homo bona faciendo & mala fugiendo ad portum felicitatis contendat. Quemadmodum autem bona non facit qui non cupit, nec cupit qui nescit; ita mala nec fugit, qui non odit, nec odit, qui nescit. Nam ut ignoti nulla cupido, ita ignoti nec ulla est averfatio. Hinc facile colligitur, bonorum atque malorum cognitionem esse primum veluti gradum acquirendæ & conservandæ felicitatis. Quanto enim clarius & certius bona cognoscimus, tanto ea fortius & volumus & facimus. Mala vero contra, quo solidius & vividius intelligimus, eo vehementius ea averfamur. Divina igitur bonitas facere non potuit, quin talis fabricaretur homo, ut cum boni & mali notitia conjunctam haberet & voluntatem & facultatem tum illud appetendi & faciendi, tum hoc averfandi & fugiendi. Quid? quod necessario addendum, eo gradu homini concessas fuisse has facultates, ut bonis faciendis & malis fugiendis perfecte sufficerent. Quod si itaque constat, huminem hodie aliter esse comparatum, vere præsumitur, sua se culpa e statu perfectionis in statum corruptionis præcipitasse.

§. IV.

UT autem eo certius scire possimus, solam rationem fini creationis minime sufficere, e re fuerit
con-

conditionem mentis humanæ præsentem paulo accuratius expendere. Hoc vero neque facilius neque felicius præstare poterimus, quam si cum domestica experientia quisque contendat testimonia Histocica. Primum quidem, si candide & cordate in exploratione nostri versari velimus, tantum abest, ut in nobis ullam mentis facultatem integram & perfectam inueniamus, ut potius in singulis profundam deprehendamus corruptionem. Quod in genere de omnibus, id in specie de intellectu valet. Is sane tanta laborat cæcitate, ut credi non possit, quod talis ab initio extiterit. Nihil certe sapius accidit, quam ut bona malorum & mala bonorum speciem mentiantur. Unde fieri non potest, quin cuique interdum usu veniat, quod de cæco viatore in fabula dicitur, ut pro baculo viperam amplectatur. Tristissima hæc experientia adeo est universalis, ut ne illi quidem mortalium excipi hic penitus possint, quos ob præsumtam veritatis scientiam instar oraculorum adorant simpliciores. Usus rationis amisisse merito iudicaretur, qui hoc ipsum non dicam negare, sed in dubium vocare auderet, præsertim cum quilibet apud alios inuenire possit, quæ in se ipso obseruat cæcitatæ documenta. Euoluas omnes annales, consule omnia sapientum scripta, in quibus aliquid de his rebus memoriæ proditum est, & ne unicum inuenies exemplum, ex quo cum aliqua specie veritatis ostendi possit contrarium. Non equidem ignoro, semper fuisse inuentos, qui va-

stæ scientiæ opinione tumentes, nihil tam abstru-
sum existiment, quod suo se acumine non cre-
dant penetraturos; sed aut valde fallor, aut falsa
est quam jactant, sagacitas, inprimis, si ab omni
divina reuelatione abstrahant. Si fieri posset, ut
dicta & facta singulorum vel ad sanæ rationis
lancem expenderentur, facile appareret, eorum
nugas esse ipsa vanitate vaniores. Nemo certe
hominum solida sui notitia imbutus unquam ne-
gare potuit, se valde imperfecta gaudere bonorum
malorumque scientia. Ex quibus magna fit signi-
ficatio, humanum intellectum universaliter esse
corruptum, nec cogitari posse hominem, qui non
ob hanc causam in maxima viuat miseria, nisi ex
alio fonte, quam ratione sibi relicta, necessaria
instrumenta felicitatis comparandæ & infelicitatis
propulsandæ depromere liceat.

§. V.

Hanc tamen veritatem ad huc clarius & certius ex-
posuisse iuvabit, ne ullus quidem locus amplius
relinquatur exceptionibus hominum male feriato-
rum, quibus volupe esset omne reuelationis lumen
extinguere, ut impune in tenebris palpares pos-
sent, in operibus tenebrarum insanam voluptatem
quærentes. Non sane diffiteor eam esse vim ra-
tionis, ut quilibet homo integræ mentis & matu-
ræ ætatis quodam modo percipere possit saltem
generalia illa præcepta, quibus ratio honestatis
naturalis continetur; præterquam tamen, quod
hæc

hæc perspicacia ex conditione humanioris educationis necessario suspendi debeat, jure mihi contendere posse videor, quod multi etiam a sagacissimis mortalium committi soleant errores, ubi laudatæ modo regulæ generales ad casus quoslibet speciales erunt adplicandæ, præcipue, si nulli ad huc radii luminis super naturalis connatam mentis cæcitatem corrigere cœperunt. Præterea ad verum veritatis moralis studium non sufficit simpliciter novisse, quid boni & quid mali rationem habeat, aut aliquas rationes impellentes hujus vel illius sibi proponere, sed in super requiritur, ut eæ vires, ea boni faciendi & mali fugiendi adsint motiva, sine quibus voluntas ad perfectum obsequium flecti nequit. Vidit hunc defectum naturæ paganus ille homo, qui quondam experientia seu intima sui conscientia de veritate convictus dixit: *Video meliora proboque, deteriora sequor*: Non discrimen modo boni malique fatetur, sed præcellentia quoque illius præ hoc, adeoque motiva aliqua ipsi obversata fuerint. necesse est: neque enim, secus si fuisset, addere potuisset: *proboque*. Jam vero hæc omnia a ratione frustra expectabis. Ergo certa est consequentia, aut, vi justitiæ Dei vindicativæ, ipsi essentialis, qua non potest non quemvis obedientæ neglectum gravissime punire, generi humano in miseria perpetim manendum, aut eum, pro infinita sua perfectione, in specie bonitate & sapientia viam invenisse & revelasse, qua reconciliari hominibus possit & vires ac tanta
sup-

suppeditentur cum a malo avocamenta tum ad bonum incitamenta, quot & quanta omnino sunt necessaria, si hoc vere Deoque placenter facere & illud vere fugere possis. Posterius, ut non sine formidine oppositi sperat, ceu probabilius, ratio, saltem excitata, imprimis, si subsidia historica simul in auxilium vocaverit.

§. VI.

Dixi *probabilius*: Cum enim summum Numen hoc universum ad manifestandas perfectiones suas produxisse haud difficulter perspiciat lumen naturæ, eundem misericordiæ quoque suæ infinitæ patefactionem intendisse porro colligit. Enim vero homines, ut sub reatu divino per allata existentes adeoque miserrimi, ita exercitii misericordiæ summe indigi sunt. Unde DEum ipsos decrevisse e reatu eripere, saltem vero similiter, concluditur, præsertim cum vix ullo modo infinitæ convenire misericordiæ videatur, tot milliones hominum, qui, a primis peccatoribus sati, ipsi non potuere libere consentire vel in primum delictum, vel infectam hanc nascendi conditionem, sine ulla spe auxilii in reatu & inde oriunda miseria relinquere. Vix ullus, DEo dignior, miserendi casus, hoc ipso, videtur ex cogitari posse. Multi quidem ex prisca gentilibus hac veritate: quod corrupti & ad finem nostrum inepti nascamur, turpiter abusi sunt ad Creatorem sanctissimum accusandum, semet autem a culpa omni liberandos: quod,

quod, præter innatam ac voluntariis sceleribus auctam prauitatem, inde sine dubio provenit, quod nec originem hujus mali, nec remedium possibile perspicerent. Sed nihil inde vel contra nostram sententiam, vel in fraudem saniorum rationis principiorum elici potest, quippe quæ evidentissime monstrant Deo non, nisi absurdissime, culpam imputari, ceu fusius in Theologia naturali demonstratur. Longe igitur faventiore veritate sic rationes subducuntur: homines nascuntur corrupti & peccatores: ejus rei culpa nulla in sanctissimo Conditorum residere potest, ergo in ipsis hominibus, quocumque demum modo acciderit, invenietur, quod & loquuntur tot mala physica, quæ, ceu poenæ divinæ, mortales premunt. Impossibile enim est, Dei summam sanctitatem & justitiam creata rationalia innocentia & inuita malis affligere. Quoniam tamen miseri hi orbis incolæ culpam contraxerunt ante liberum consensum, ideo vero est proximum, summam bonitatem horum misereri ac viam iniisse, qua id, salva justitia, fieri possit. Cumque, qua in re medicina hæc exoptatissima consistat aut quid ab homine, in tali casu, observari debeat, per solam rationem haud constet, sine dubio Deus alio modo atque immediate consilium suum hac de re manifestavit. Datur ergo reuelatio diuina peculiaris. Accedit, quod cum ratio clare satis perspiciat primos homines e manu creatricæ immediate prodiisse, probabili non ca-

reat conjectura, illis saltem immediatam obtigisse reuelationem.

§. VII.

Sed huic spei, qua se quodammodo erigit naturæ lumen, haud leue addit pondus *historia*, imo maximum, si *Biblica* illa includatur, quod optimo jure fieri potest, dummodo tantisper scriptura Sacra consideretur ut liber mere historicus, cui in maximo gradu, præ omnibus aliis scriptis res gestas referentibus, sua constat fides historica & abstrahatur interea a diuinitate ejus. Non autem ero multus in ostendendo, vix ullam facile nominari gentem posse, quæ non aliquam reuelationem, ut religionis suæ fundamentum, venditet. Præter judæos & Christianos, de priscis gentilibus res notissima est, quibus quanto in pretio Oracula, ceu tot diuinæ reuelationes, fuerint, neminem fugere potest. Nec e recéntioribus paganis, vel inter nationes maxime cæcas, facile ullam reperiri testantur itineraria, quin ritus aliquos sacerdotum habeant, de quibus credant, eos sacerdotibus vel majoribus suis reuelatos esse. Sic de Malabariæ incolis narrant Missionarii Dani, eos firmiter sibi persuadere, Deos olim diuersis in terris vario modo se manifestasse, interque majores ipsorum miraculis patris religionem, quam teneant stabiliuisse. Ast missis istis potius tangendæ videntur doctorum quorundam meditationes, qui ad vestigia reuelationis existentis ipsum illud lumen

men & acumen, quo nostro imprimis tempore, in veritatibus religionis naturalis pollet ratio, referre non dubitant, contendentes, nisi extitisset reuelatio, fieri non potuisse, ut iis argumentis uteremur, quæ jam ab attributis diuinis desumimus, sed ad has demum vires peruenisse rationem a veritate reuelata expergefactam. Quod ut euincant, ex infinito numero sapientum inter gentes, varia afferunt exempla philosophorum acutissimorum, qui non obstante mentis acie excellenti, de Ente perfectissimo valde imperfectas fouerunt opiniones, idque per plurium seculorum decursum. Prouocant deinde partim ad integras gentes, quæ in tantis ignorantia tenebris errare narrantur, ut vix tenuia quædam religionis vestigia deprehendi in illis potuerint, partim certa quædam indiuidua, quæ exclusa omni humana ope, inter bestias, adoleuerint, eamque ob causam non nisi brutam quandam feritatem præ se tulerint, vix ulla alia boni & mali cognitione imbuta, quam quæ ex cæco sensuum iudicio in solidum pendeat & omni animantium generi sit communis. Accedere tandem, quod quotidiana doceat experientia, eam esse indolem generis nostri, ut facilius in pejus ruat, quam in melius surgat, si quisque suæ relinquatur libidini, nec de industria ex denuo contracta cæcitate reuocetur & retrahatur. In multis enim terris ubi olim ardens floruerit veritatis & virtutis studium, nunc in crassis ignorantia tenebris & omnibus vitiorum sordibus volutari homines. Hinc valde

fieri probabile, omnes homines adhuc in bruta quadam stupiditate hæfuros, nisi aliquando ex reuelatione culturam ingenii adepti fuissent, nec meliorem multo futuram fuisse totius generis conditionem, quam quæ fuit certorum hominum, qui, ut fertur, inter bestias fuerunt educati, ac præter externam corporis figuram, quantum, quidem fide constat historica, nihil humani habuerunt. Unde vix dubitandum esse putant, quin veteres isti doctores, qui primi genus mortalium ex bruta ista stupiditate extraxerunt, sua ex fonte reuelationis potissimum hauserint.

§. VIII.

Quæ ut haud contemnenda suoque relinquenda loco ducimus, ita propius ad nostrum facit institutum *fama* illa de ecclesia Dei inque illa asservato cimelio doctrinæ reuelatæ. Tam, inquam, excelso loco collocatum voluit Deus benignissimus cœtus fidelis candelabrum, tam mirabilibus illustrare factis, cum ante tum post Christum natum, ut non facile gens existerit ulla, cui non inde salutaris cognitionis scintilla quædam illuxerit, majori lumini paratura viam, posito fano & recto minoris usu. Quod cum verum omnino sit de Mosis ac sequentibus veteris Testamenti temporibus, tum post mundi Seruatorem in cœlos euectum, excellentissima imprimis ratione contigit. Quas enim nationes non debuit illa, sine exemplo mirabilis, doctrinæ cœlestis ac tam subitanea pro-

propagatio reddere attonitas & attentas! Quis in omnibus totius orbis gestis, quæ sunt aut fuerunt, istis similia legit, audiuit: (a) dogmata & præcepta stultitia visa, libidinibus connatis ingrattissima (b) ab hominibus exosissimis, contemptissimis ne mendicorum quidem forte æstimatis, imo pro victimis piacularibus ac ciuitatum purgamentis habitis, citra (c) arma, diuitias, eruditionis, auctoritatis, natalium splendorem, folius veritatis præsidis, intra (d) breue temporis spatium, per uniuersum orbem, (e) obstantibus impedimentis, quæ humanis consiliis ausibusque inuicta jure censentur, hostium puta potentissimorum callidissimorum dolos & machinationes, truculentissimorum tyrannorum persecutiones, cætera, nihilominus propagata esse? Nec leuem aut vanum rumorem, sed optime fundatam hanc fuisse & esse famam vel inde patet, quod factis innitatur, quorum vestigia etiam num oculis nostris obuersantur. Sic non vana esse, quæ de gente quadam Judaica ejusque religione feruntur, vel ipsi posteri ejus per orbem dispersi satis euincunt. Quæ de Christo narrantur, vera esse, fidem faciunt Christiani latissime per omnes mundi habitabilis partes propagati, quippe cujus rei nulla alioquin dari posset ratio. Accedit, quod de iisdem factis ipsaque reuelatione cum Judaica tum Christiana testimonium scriptores non domestici tantum, sed exotici etiam, atque utriusque religioni valde inimici perhibeant, quod pro merito, fufius ostendere jam non vacat. Et

licet negari nequeat errorum & gentilismi tenebras haud raro, lumine salutari extincto, magnam terrarum partem velut postliminio occupasse, quo ipso fama reuelati verbi, saltem in illis locis, suffocata penitus videri posset: tamen & hoc concedendum est, novos subinde radios potuisse hauriri ex commercio cum gentibus vel vicinis vel remotis, occasionem præbentibus variis peregrinatoribus vel casu vel consilio in earum territoria delatis. Quid? quod bella ipsa sæpe, Deo sapientissime dirigente, famæ Evangelii dilatandæ seruiuerunt. Hinc auctoribus quibusdam, qui harum rerum satis periti censentur, in singulis fere mundi angulis ea conspiciuntur indicia, ex quibus saltem aliqua similitudo elucescit religionum recentiorum cum antiquissima, hoc est, reuelata.

§. IX.

QUæ omnia, præsertim si eorum plura conjunctim, aut omnia simul ad animum admittere licuit, sicut quosuis homines inexcusabiles reddere valent, qui: utrum, ultra ea, quæ ratio docet, Deus se suamque mentem de homine e miseria eripiendo peculiariter manifestarit, vel in dubium vocare, vel omnino negare sustinerent, nec se illis paterentur incitari ad veram reuelationem summo quærendam ardore eamque a spuria, si quam obtrudi contingat, dignoscendam; ita longe grauiori se obstringunt culpa, quibuscumque exemplarium biblicorum siue aûthentici idiomatis, siue in translationibus, ita facta est copia, ut eorum contenta,

ta, historica ad minimum, suis oculis & auribus haurire, & quantum fatis est, intelligere, si vellent, possent; si & illi ignorantiam existentis reuelationis veræ, ipsis sane turpissimam, præ se ferant. Tales, citra controuersiam, sunt non pagani tantum, quibus per Missionarios, imprimis euangelicos, prædicatum est verbum Dei, sed vel maxime Naturalistæ nostri temporis, in medio Christianismo degentes. Quum enim hi, Naturalistas puta, varia eaque numero plurima, ex ipsa scriptura sacra deprompta aduersus eam vibrent tela, hoc ipso se ejus historiæque sacræ haud ignaros testantur. Sed iidem homines, ut sunt liberales, si suorum commodorum ratio postulet, historicam fidem, etiam in iis, quæ ex antiquissimis historiis petuntur, (a) ultro concedunt. Sapienter utique si enim contingat Naturalistam aut fratrem etiam ejus Atheistam creari Regem, senatorem, Ducem, Consulem, Comitem, Baronem, Nobilem &c, nec tamen ulla veritas historica sibi constaret, facile fieri posset, ut jura illorum omnia, quæ factis anterioribus non possunt non inniti, in dubium vocarentur, periclitarentur misere. Paucissima certe prostant exempla hominum hujus gregis, qui hic exceptionem a regula faciant. (b) Ceteri hujus furfuris homines

(a) Modo sint profanæ eaque proferant, quæ vel fidelibus quibusdam, licet contra mentem auctorum, aduersus rem Christianam adduci possint.

(b) Inter tales sufficiat memorasse quemdam auctorem, sive Muraltus ille sit, sive, ut alii volunt, scemina quædam

homines non tam sunt inficeti, vel potius in semetipfos injurii ac improvidi, ut historicam fidem in genere sollicitent. Sacram quidem historiam auctoritate sua exuere conantur, verum absurdissime se hoc ipso gerunt suoque se jugulant gladio. Concessa namque veritate historica & fidei ejus in genere, eandem historiis divinis derogare non deberent. Quod dum faciunt, vel rudiorum risui spiritus fortes, ut vocari amant, semet exponunt. Ob quas enim rationes illam admittunt, ob easdem, imo longe grauiores, hæc auctoritasque adeo scriptorum biblicorum in rebus historicis concedenda erit. Demonstrarunt hoc inuicte ac solidissime, nostra imprimis ætate, viri egregii. Proinde breuitati litantes beneuolos Lectores ad illos remittimus ac hisce subsistimus.

Mademoiselle Hubert de Lion, aliis etiam scriptis non ignota, in opere, quod inscribitur: Lettres sur la religion essentielle à l'homme, distinguée de ce qui n'en est que l'accessoire. Contenditur hic vix quicquam tribuendum esse historiis antiquioribus vanaque adeo & incertissima judicari debere, quæ ex hujus modi fontibus (Quis non intilligit scripta historica sacri codicis peti?) pro religione Christiana allegentur. Sed fuit huic auctori peculiaris scopus: voluit scilicet argumentum a miraculis desumptum, quod unicum putauit pro Diuina origine reuelationis in scriptura sacra contentæ afferri, utut falso quam maxime, posse, euertere. Subruta itaque historica fide gestorum, quæ narrant Amanuenses sacri, qua, ut putat, innitantur omnia, quæ de miraculis Veteris & Novi testamenti sibi persuadeant homines creduli, existimauit futurum, ut totum, quantum quantum est, Christianismi ædificium (cujus ruina ex imo petore, ut omnia produunt, anhelabat) rueret.